

Program pracowni Obserwuję więc tworzę

Poradnik dla nauczycieli i nauczycielek
Mirosława Pleskot

Szkoła dla innowatora

Ilustracja: rawpixel.com / Freepik

Opracowanie i redakcja merytoryczna
Małgorzata Skura i Michał Lisicki

ceo

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

PROJEKT REALIZOWANY JEST PRZEZ:

PARTNERAMI PROJEKTU SĄ:

PROJEKT WSPIERAJĄ:

Projekt Szkoła dla innowatora współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020, Priorytet 2: Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, Działanie 2.4: „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji” PO IR, Poddziałanie 2.4.1. inno_LAB-Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów.

Spis treści

Główne założenia programu	4
Zagospodarowanie przestrzeni	5
Cele	9
Spotkania w pracowni <i>Obserwuję, więc tworzę</i>	11
Strony internetowe	18

Inspiracja jest tylko jednym z elementów, które wpływają na tworzenie. Nie ma inspiracji bez swobody wypowiedzi artystycznej. Zasadniczą ideą zajęć plastycznych powinna być zatem ich otwartość na różnorodne formy ekspresji artystycznej, niezależnie jaką techniką i na jakim etapie edukacyjnym przyjdzie nam pracować. Kreacja, spontaniczność, wyrażanie emocji, przeżyć i spostrzeżeń – to wszystko powinno być celem każdego scenariusza zajęć. Uczniowie i uczennice zainspirowani tematem i wybraną techniką oraz właściwie stworzoną przestrzenią edukacyjną powinni spontanicznie wyzwolić swoją wyobraźnię w podejmowanych działaniach plastycznych. W ich efekcie każdy „szkolny artysta” ma mieć poczucie satysfakcji z powstałego dzieła.

Główne założenia programu

Założeniem proponowanego programu i pracowni plastycznej jest przede wszystkim rozbudzenie zainteresowań plastycznych uczniów i uczennic na każdym etapie edukacyjnym, rozwijanie ich zdolności i zainteresowań różnymi dziedzinami sztuki, wspieranie w poszukiwaniu własnych form wyrazu, a przy tym – zwyczajne bawienie się kreską, plamą, bryłą, formą...

Proponowany program może być rozszerzeniem programu z plastyki realizowanego przez nauczycieli i nauczycielki w klasach IV–VII. Może też stanowić propozycję programową do zajęć dodatkowych, skierowanych do uczniów i uczennic I i II etapu edukacyjnego, którzy wykazują szczególne uzdolnienia w zakresie umiejętności plastycznych lub po prostu chcą rozwijać się manualnie i twórczo. Dzięki pracowni będą mieli sprzyjające warunki do wszechstronnego rozwoju przez różne formy kreacji artystycznej.

Proponowane moduły i tematyka zajęć odnoszą się do różnych technik wybranych dziedzin sztuk plastycznych, tj. rysunku, malarstwa i rzeźby. W programie wykorzystuje się i poszerza podstawy wiedzy o sztuce (nie da się bowiem tworzyć własnych dzieł bez znajomości takich pojęć jak *barwa, kreska, perspektywa, kompozycja, temperatura barw, forma* itp.), ale proponowane spotkania nie mogą być czysto teoretycznym wykładem. Mają charakter dobrze zaplanowanej wyprawy – rzeczywistej lub wirtualnej – podczas której uczniowie i uczennice przy okazji różnych działań zapoznają się z teoretycznymi podstawami malarstwa, rysunku, rzeźby itp.

Zajęcia plastyczne powinny kojarzyć się z przyjazną atmosferą. Praca twórcza uczy wrażliwości i sprzyja rozwijaniu wyobraźni i zdolności manualnych. To też okazja do korzystania z nowych technik plastycznych i ciekawych, często niekonwencjonalnych, rozwiązań, materiałów i narzędzi.

Każdy cykl zajęć powinien kończyć się wystawą powstałych prac, której organizacja, aranżacja i pomysł na sposób i miejsce prezentacji również są elementem twórczej kreacji uczniów i uczennic.

Ważne, aby podczas zajęć prowadzonych w formie aktywności zespołowej, w parach lub w pojedynkę nie zagubić indywidualnych zainteresowań, predyspozycji i potrzeb uczniów i uczennic. Ważnym elementem podejmowanych przez nich działań artystycznych jest budowanie pozytywnych postaw i świadomość, że nie ma tu miejsca na złą ocenę ich plastycznych wypowiedzi – każda (jak w burzy mózgów) jest właściwa, choć inaczej przedstawiona, co wynika z różnych osobowości, wrażliwości i postrzegania świata.

*Niektórzy malarze przekształcają słońce w żółtą plamę,
ale są inni, którzy dzięki swojej sztuce i inteligencji
przekształcają żółtą plamę w słońce.*

Pablo Picasso

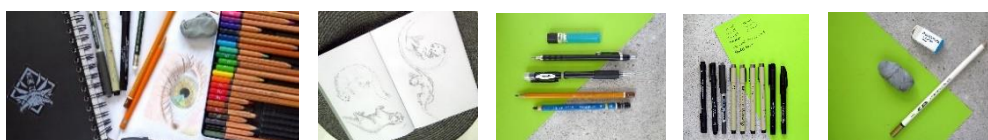
Zagospodarowanie przestrzeni

W pracowni są zorganizowane kąciki – minipracownie nawiązujące do różnych pracowni artystycznych. Ich kształt będzie zależeć m.in. od przestrzeni sali. Mogą to być na przykład jedna–dwie ławki lub szafki na ekspozycję każdej z minipracowni. Warto zadbać o stworzenie przede wszystkim:

- minipracowni rysownika,
- minipracowni malarza,
- minipracowni rzeźbiarza.

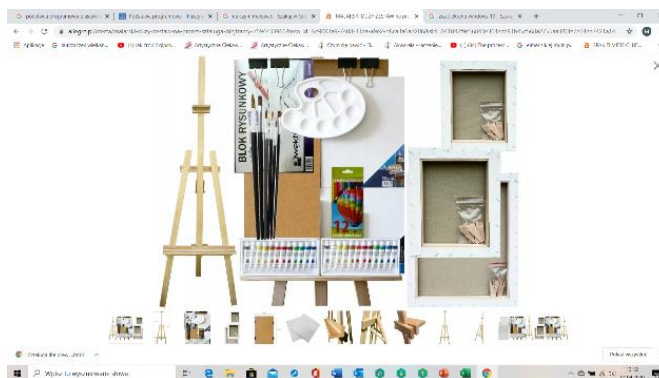
Co powinno znaleźć się w każdej z minipracowni? Chodzi głównie o stworzenie klimatu i zgromadzenie najbardziej charakterystycznych materiałów i prac, np.:

- **minipracownia rysownika** – przykładowe materiały: ołówki o różnym stopniu twardości, kredki (świecowe, pastele, ołówkowe), markery, flamastry o różnej grubości, węgiel, kolorowa kreda, pędzle, piórka, tusze, atrament, długopisy, patyki, gumki, gumki chlebowe, szkicownik, blok rysunkowy, kartony i inne według uznania nauczycielki lub nauczyciela; rysownice; miniekspozycja prac wykonanych różnymi technikami rysunkowymi;

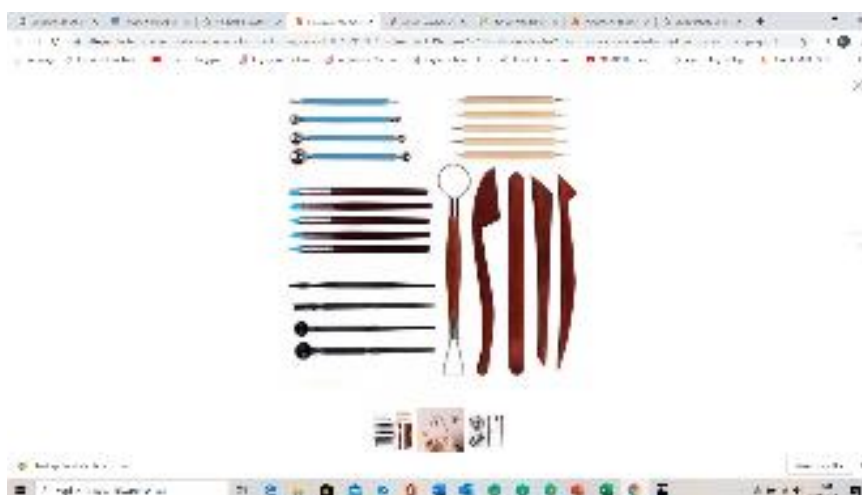
Źródło: <https://www.cienistosc.pl/2018/04/jak-zaczac-rysowac-przybory-do-rysowania-dla-poczatkujacych.html> (dostęp: czerwiec 2020 r.).

- **minipracownia malarza** – przykładowe materiały: pędzle o różnej grubości z włosiem różnego rodzaju (naturalnym i syntetycznym), papiery/kartony do wykorzystania przy różnych technikach malarskich, płótna, tablice malarskie, podobrazia, palety, różne rodzaje farb (akwarele, plakatowe, olejne, akryle, itp.); sztaluga stołowa, sztaluga duża (stojąca); ekspozycja prac wykonanych różnymi technikami malarskimi;

Źródło: <https://allegro.pl/oferta/malarski-duzy-zestaw-na-prezet-sztaluga-blejtramy> (dostęp: czerwiec 2020 r.).

- **minipracownia rzeźbiarza** – przykładowe materiały: różne narzędzia (dłutka, rylce, nożyki, itp.), różne masy plastyczne (plastelina, modelina, glinki, masa papierowa i inne masy modelarskie), drewno, gips itp.; miniwystawa prac rzeźbiarskich.

Źródło: <https://allegro.pl/oferta/narzedzia-do-rzezbienia-23-sztuki-do-gliny-> (dostęp: czerwiec 2020 r.).

Opisane powyżej miejsca mogą być stałym elementem wyposażenia pracowni plastycznej, w zależności od przestrzeni w sali. W trakcie kolejnych zajęć poszczególne minipracownie będą w różny sposób wykorzystywane, eksponowane i uzupełniane, również o wytwory uczniów i uczennic.

Ławki w sali mogą być ustawione w tzw. wyspy (dla minimum 3, a maksimum 5 osób), w jeden długi rząd, przy którym pracują wszyscy albo w podkowę. Ustawienia warto modyfikować w zależności od rodzaju i formy pracy.

Trzeba zgromadzić wiele różnych pomocy do zajęć.

Oto podstawowa lista:

- kartony o różnych rozmiarach (zwłaszcza A3 i A4) – papier szorstki, bardzo gładki, pośredni/fakturowy, biały papier formatu flipchart;
- kartony pikselowe (pokratkowane);
- ołówki o różnym stopniu twardości;
- kredki – świecowe, pastele (suche i olejne), ołówkowe;
- flamastry o różnej grubości;
- węgiel, kolorowa kreda;
- pędzle różnej grubości i twardości, piórka;
- tusze, atrament;
- farby plakatowe w kolorach podstawowych i pochodnych;
- farby akrylowe (o konsystencji płynnej);
- różne rodzaje akwareli (w tubie, w kostkach, w guziczkach);
- medium Powertex;
- masy plastyczne (solna, papierowa, drzewna, glina samoutwardzalna, porcelanowa, bandaż gipsowy);
- różne przybory i narzędzia rzeźbiarskie do modelowania w różnych masach plastycznych;
- pojemniki na wodę i farby;
- gumki do ścierania;
- klej (różne rodzaje);
- nożyczki, nożyki, linijki;
- nitki, włóczka, wstążki;
- waciki do uszu, gąbki, słomki plastikowe, rulony po papierze toaletowym lub papierowych ręcznikach;
- folia aluminiowa, drut;

- kolorowe folie transparentne (formatu A4);
- ścinki kolorowych i czarno-białych gazet, skrawki materiałów, kawałki kolorowych papierów o różnej fakturze, ścinki tektury falistej, serwetki jednorazowe;
- materiały dekoracyjne: pyłki, pigmenty, lakier, proszki, piasek, patyna, koraliki, cekiny, magnesy;
- lakier wodny;
- styropianowe kształtki bombek i pisanek, główki gipsowe;
- taśma malarska lub rysownice dla każdego ucznia, spinacze do przypięcia pracy;
- gotowe *passe-partout*, antyramy;
- sztalugi do prezentacji prac;
- próbki grafitu naturalnego lub sztucznego;
- patyczki do szaszłyków, wykałaczki, wysokie stoiki;
- foremki do pieczenia (różne kształty i rodzaje);
- różne rysunki (na przykład zwierząt, martwej natury, świata przyrody, ukazujące ruch);
- przykłady prac wykonanych techniką akwareli;
- maski weneckie, afrykańskie, teatralne (rzeczywiste lub na zdjęciach);
- przykłady rzeźb i form przestrzennych z różnych mas plastycznych i materiałów rzeźbiarskich;
- przykłady prac artystów i artystek czerpiących wzory z natury;
- folie do zabezpieczenia pracowni;
- rękawiczki jednorazowe, fartuchy, pojemniki plastikowe, tace;
- aparat fotograficzny.

Cele

Założenia organizacyjne pracowni *Obserwuję, więc tworzę*, założenia programu i proponowane treści zawarte w poszczególnych scenariuszach spotkań wpisują się w obowiązującą podstawę programową. Cele i zadania wynikają z celów kształcenia – wymagań ogólnych z plastyki dla szkoły podstawowej w klasach IV–VIII oraz wymagań szczegółowych – treści nauczania.

Podstawa programowa – plastyka¹

Cele kształcenia – wymagania ogólne

<i>Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.</i>	<i>Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.</i>	<i>Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.</i>
---	---	--

Wymagania i cele szczegółowe są opisane w poszczególnych modułach programu i proponowanych scenariuszach spotkań.

Cele ogólne organizacji pracowni *Obserwuję, więc tworzę* i proponowanego programu zajęć edukacji plastycznej

Uczniowie i uczennice:

- rozwiną swoje zainteresowania, wyobraźnię, kreatywność i zdolności plastyczne;
- udoskonalą umiejętności w zakresie sprawności manualnej, percepcji i ekspresji twórczej;
- nauczą się przełamywać własne bariery;
- będą swobodnie wyrażać siebie, swoje emocje, wrażenia i przeżycia poprzez różne formy artystyczne;
- rozwiną umiejętności współpracy w grupie i podejmowania wspólnych działań twórczych;
- udoskonalą umiejętności poszukiwania elementów z różnych dziedzin wiedzy – muzyki, literatury, nowoczesnych technologii itp. – i łączenia ich z kreacją plastyczną;
- poznają różne techniki plastyczne, naberą nowe doświadczenia w stosowaniu tych technik, które już znają;

- rozwiną motywację do proponowania samodzielnych rozwiązań twórczych;
- poszerzą wiedzę z zakresu różnych dziedzin sztuk plastycznych;
- rozwiną uważność w postrzeganiu otaczającego świata, odbiorze, przeżywaniu i ocenianiu sztuki oraz czerpaniu z nich inspiracji do własnej aktywności i ekspresji twórczej;
- nauczą się planować efekty podejmowanych aktywności twórczych;
- nauczą się twórczo spędzać wolny czas;
- zaangażują się w różne formy aktywności twórczej;
- rozwiną postawy związane z tożsamością kultury narodowej i regionalnej.

Spotkania w pracowni Obserwuję, więc tworzę

Treści zawarte w programie są zebrane w 4 głównych modułach odnoszących się do trzech wybranych dziedzin plastyki: **rysunku, malarstwa i rzeźby**. Każdy (z wyjątkiem modułu I) zawiera propozycję kilku tematów, które są uszczegółowione w poszczególnych scenariuszach spotkań. Aby realizacja programu przynosiła założone efekty i dopingowała uczniów i uczennice do dalszego działania, warto wybrać odpowiadający ich potrzebom sposób realizacji treści:

- **całościowo-rytmicznie, systematycznie** – realizacja całych modułów (skorzystanie z całego zestawu scenariuszy oraz tematów);
- **wybiórczo-spiralnie** – realizacja po jednym scenariuszu z każdego modułu, tak aby wprowadzić w daną dziedzinę sztuki; następnie nauczyciel lub nauczycielka wraca do tych samych treści, ale rozszerzając ich zakres, podwyższając poziom proponowanych aktywności.

Każdy scenariusz spotkania w danym module wprowadza inne zadania, inną technikę plastyczną, inne narzędzia. Uwzględnia też różnie zorganizowaną przestrzeń i odmienne formy pracy. Zajęcia nie muszą się odbywać tylko w sali – można wyjść z uczniami i uczennicami w plener lub inne miejsca, w których jest możliwa działalność plastyczna, np. do muzeum etnograficznego, biblioteki, domu kultury. Jest to oczywiście uzależnione od warunków środowiska, w którym znajduje się szkoła.

Zaproponowane i zaplanowane zadania plastyczne zapewniają uczniom i uczennicom **swobodę wypowiedzi artystycznej**, niezależnie od tego, czy pracują zespołowo czy indywidualnie.

Organizacja przestrzeni edukacyjnej pracowni i jej wyposażenie powinny **sprzyjać budowaniu właściwego klimatu** – uczniowie i uczennice mają mieć możliwość i miejsce do wyrażania siebie poprzez własną aktywność twórczą i kreację.

Program może być realizowany **do 6 miesięcy**. Czas realizacji zajęć to zwykle **45 lub 90 minut** (1 lub 2 jednostki dydaktyczne), czasem dłużej – przy każdej propozycji scenariusza jest to uszczegółowione. Program proponuje **26 spotkań** (zajmujących w sumie 35 x 45 minut). W tabeli podaję tytuły spotkań w każdym module, odpowiadający im czas trwania oraz rozwijane kompetencje proinnowacyjne (KPI) i omawiane zagadnienia.

Moduł I

W pracowni niejednego artysty, czyli poznajemy wybrane dziedziny sztuk plastycznych

Ważne zagadnienia

- Dziedziny sztuk plastycznych: rysunek, malarstwo, rzeźba, grafika, architektura, sztuka użytkowa
- Charakterystyczne dla wybranej dziedziny sztuki: sposoby, style wypowiedzi, warsztat

Scenariusz	Liczba godzin	KPI
Spotkanie 1 Z artystą za pan brat, czyli zapraszamy do świata naszej sztuki	2 x 45 minut	<ul style="list-style-type: none"> • Słuchanie sugestii innych • Zainteresowanie innych swoją osobą • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji • Wyjaśnianie i nadawanie sensu światu dzięki komunikacji pośredniej, w tym metaforom, rysunkom, schematom
Razem: 1 spotkanie	2 x 45 minut	

Moduł II

Spotkania w pracowni rysownika

Ważne zagadnienia

- Rysunek – dziedzina sztuki, w której linia jest głównym środkiem wyrazu; analiza i opis rysunku
- Pojęcia: linia, kreska, kontur, sylwet, szkic, cieniowanie; jak operować linią/kreską, aby uzyskać różne efekty; kierunki i rodzaje linii, które można uzyskać dzięki różnym narzędziom oraz technikom rysunkowym

Scenariusz	Liczba godzin	KPI
Spotkanie 2 Kropka, kreska, linia – warsztat rysownika. Wprowadzenie do tematu	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Ciekawość i chęć szukania • Eksperymentowanie • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji
Spotkanie 3 Rysunkomania, czyli co mogą opowiedzieć kreski i linie	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą • Uczenie się
Spotkanie 4 Chaos czy sztuka? Czyli o czym opowiada sztuka abstrakcyjna	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji
Spotkanie 5 Co kryją bazgroły? Czyli niezwykła tkanina, a może rama do obrazu?	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą • Uczenie się
Spotkanie 6 Ołówkowe wariacje – rysowanie, kreskowanie, cieniowanie	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Ciekawość i chęć szukania • Eksperymentowanie

Spotkanie 7 Jak wiatr potargał świat, czyli jak uchwycić ruch w rysunku	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Razem: 6 spotkań	7 x 45 minut	

Moduł III

Spotkania w pracowni malarza

Ważne zagadnienia

- Barwa – pojęcia: *barwy pastelowe, stonowane, delikatne, nasycone, intensywne, świetliste, podstawowe, pochodne, czyste, złamane, neutralne, dopełniające, ciepłe, zimne, gama barwna, barwy kontrastowe, akcent kolorystyczny, faktura*
- Barwy i ich znaczenie – kolor w wyrażaniu uczuć, w sztuce użytkowej, religijnej, ludowej, w innych kulturach
- Malarstwo – pojęcie malarstwa jako dziedziny sztuki, w której istotą przekazu jest głównie plama barwna; malarstwo realistyczne i abstrakcyjne
- Kompozycja w malarstwie – równowaga, symetria, rytm
- Tematyka obrazów: portret, pejzaż, martwa natura, scena rodzajowa, scena religijna, scena historyczna itd.
- Techniki malarskie: akwarela, tempera, plakatówka, malarstwo olejne, pastel, kolaż
- Narzędzia malarza: paleta, pędzle, farby, papier, płótno, deska

Scenariusz	Liczba godzin	KPI
Spotkanie 8 Miks kolorów, czyli co wiemy o barwach	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie
Spotkanie 9 Barwy a uczucia, czyli nastrój wyrażony kolorem i techniką <i>action painting</i>	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą

Spotkanie 10 O ton jaśniejszy, o ton ciemniejszy, czyli jeden kolor, a tak wiele odcieni	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 11 Martwa natura w jednobarwnych odcieniach	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 12 Mierzmy temperaturę kolorów, czyli moc barw ciepłych i zimnych	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 13 W moim magicznym świecie – pełnym ciepła i radości lub refleksji i chłodu	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 14 Światło i mrok, czyli jak stosować światłocień i kontrast	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 15 Świat w księżycowej poświacie	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 16 Mokre na mokrym, suche na suchym – świat akwareli	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 17 Kwiaty akwarelą malowane	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 18 Zaskakująca całość, niepodziewana kompozycja, czyli tworzymy w technice <i>collage</i>	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Osiąganie synergii • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Razem: 11 spotkań	12 x 45 minut	

Moduł IV

Spotkania w pracowni rzeźbiarza

Ważne zagadnienia

- Bryła – pojęcie bryły jako formy posiadającej trzy wymiary – wysokość, szerokość i głębokość; bryła jako główny środek wyrazu artystycznego w rzeźbie i architekturze
- Rzeźba – rzeźba na tle epok; pojęcie rzeźby jako dzieła sztuki oglądanego w trzech wymiarach; pojęcie płaskorzeźby jako dzieła rzeźbiarskiego na płaszczyźnie;
- Rodzaje rzeźb: posąg, pomnik, forma przestrzenna
- Materiały i narzędzia rzeźbiarza: glina, kamień, drewno, metal, dłuto, piła
- Materiał i faktura w rzeźbie

Scenariusz	Liczba godzin	KPI
Spotkanie 19. Od szmatki do rzeźby, czyli przepis na dzieło sztuki z medium powertex	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 20. Pisanka lub bombka z powertexu	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 21. Zamaskowani – tworzymy maski z gipsu	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 22. Zastygłe postacie – tworzymy swoje niesamowite rzeźby	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą
Spotkanie 23. Trzy wymiary: modelujemy, rzeźbimy, lepimy formy przestrzenne	1 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Osiąganie synergii • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą

Spotkanie 24. Zatrzymane w 3d: smoki, twory fantazji	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji
Spotkanie 25. Koty i inne zwierzęta – figurki zastygłe w masie plastycznej	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji
Spotkanie 26. Florystyczne inspiracje – zwykłe przedmioty czy dzieła sztuki?	2 x 45 Minut	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperymentowanie • Zainteresowanie innych swoją osobą • Zbieranie i selekcjonowanie niezbędnych/wartościowych informacji
Razem: 8 spotkań	14 x 45 minut	

Strony internetowe (dostęp do wszystkich: lipiec 2020 r.)

Dla ułatwienia wszystkie wymienione źródła i odniesienia są umieszczone zarówno w części zawierającej program, jak i w scenariuszach zajęć.

- <https://www.cienistosc.pl/2018/04/jak-zaczac-rysowac-przybory-do-rysowania-dla-poczatkujacych.html>
- <https://sztukadlaopornych.wordpress.com/2014/03/09/ujarzmianie-olowka-czyli-kilka-slow-o-technikach-rysowania/>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rysunek;3970528.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/abstrakcyjna-sztuka;3865302.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/grafit;3907406.htm>
- <https://pl.depositphotos.com/vector-images/bazgro%C5%82y.html?qview=61577843>
- <http://www.luismaram.com/2006/11/04/pollock-no5-1948-el-cuadro-mas-caro-de-la-historia/>
- <http://ewelinabogacz.blogspot.com/2014/10/ekspresjonizm-abstrakcyjny.html>
- <https://speakerq.com/en/canvas-painting-ideas/>
- <http://fotojuliawozniak.com/index.php/pl/galeria/kwiaty/martwa-natura/czerwona-jesien-716>
- https://plfoto.com/index.php?c=photo&photo_id=1202863&kategoria=odcienie-zieloni&tytul=martwa-natura
- <http://www.niezapominajkowo.eu/user/13>
- <https://rynekisztuka.pl/2012/09/04/akwarel/>
- <https://www.powertex.com.pl/powertex>
- <https://www.powertex.com.pl/galeria/>
- <https://www.naszszlaki.pl/archives/24255>
- <http://mamarak.pl/2017/01/przepis-na-super-mase-papierowa/>
- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2018/02/kot-gliny-samoutwardzalnej/>
- <https://mojedziecikreatywnie.pl/2016/10/jesienne-liscie-krok-po-kroku/>
- <http://www.rie-world.com/gliniane-miseczki/>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafit#/media/Plik:GraphiteUSGOV.jpg>
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_\(malarstwo\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nokturn_(malarstwo))

- <https://www.youtube.com/watch?v=XeLgXhfSPKA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7RiRknBDDcc>
- https://www.youtube.com/watch?v=qdq6znh_Yw
- <https://www.youtube.com/watch?v=vCGY4cpKSxQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=lQG1bR77Eu8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=S-msu0XbwwQ>
- https://www.youtube.com/watch?v=moCnWqf8f8A&feature=emb_logo

---

¹ *Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej (...), Dz.U. 2017, poz. 356, (online), <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf> (dostęp: lipiec 2020 r.).*